

GÁL RÓBERTNÉ¹, FERENCZI TÍMEA², PETRÓ ESZTER³
ÁLLATASSZISZTÁLT SZOLFÉZSÓRÁK
SZIGETSZENTMIKLÓSON

A beszámoló főszereplője: **Padme**⁴

Fotó: Chikán Érika

Hétköznapi és olykor zenei berkekben a szolfézs tárgy nem mondható népszerűnek, nem segít rajta, hogy kötelező a hangszeres tanulás mellé, ráadásul 2x45 perc egy héten, ami a többi különóra mellett tényleg soknak tűnik. Márpedig iskolánkban általános az, hogy aki zeneiskolába jár, az más délutáni különórán is részt vesz és abban is legalább ennyire ügyes.

Ebben a tanévben az élményalapú ismeretátadásra, az érzelmi nevelésre, a játékoságra, újdonságra alapoztam a pedagógiai folyamatot úgy, hogy egy terápiás kutyával és felvezetőjével hármásban tartottuk az órákat. Alapfokú művészetoktatásban dolgozom, a cikk az alsósoknak tartott állatasszisztált szolfézsóráink tapasztalatairól szól.

A Do as I Alapítvány és Ferenczi Tímea, terápiás kutya felvezető biztosította a szakmai háttérrel.

1.Szigetszentmiklói Ádám Jenő Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

2 „Csináld utánam!” Tréning az Állatokért és Emberekért Alapítvány (Do as I)

3 HUN-REN Természettudományi Kutatóközpont

⁴ A szerzői jelölés nélküli fotókat Ferenczi Tímea és Gál Róbertné készítette.

Innovátor szerepben találtam magam, mert bár az állatasszisztált oktatás (AAE - Animal Assisted Education) irodalma egyre gazdagabb, kevés még a publikált hazai tapasztalat.

A hatályos törvények (9/2016 (V.12.) EMMI rendelet, a 27/2009 SZMM rendelet módosítása) szerint azok a kutyák, akik állatasszisztált intervenciók foglalkozásokon jelen lehetnek felvezetőjükkel, kétféle vizsgán is megfelelnek, majd tanúsítványt kapnak. Valójában a kutya és felvezetője közösen tesz vizsgát, hiszen kettőjük magas szintű együttműködése teszi lehetővé, hogy valós fejlesztő foglalkozásokat tudjanak létrehozni.

Az állatasszisztált tanóra tartásához egy csapatra van szükség. Az órát tartó pedagógusra, a kutya felvezetőjére és a kutyára. A kutya mintegy indikátorként, motivátorként van jelen. A felvezetőnek azonban magas szintű ismeretekkel kell rendelkeznie az állatasszisztáció területén, hogy a kutya finom jelzéseivel is tudjon dolgozni, hiszen a kutya képes visszajelezni a gyerekek belső állapotára is. Az állatasszisztált oktatás, mint élménypedagógiai módszer nagyon fontos eleme, hogy a kreativitásunkkal dolgozzunk. A feladatok színesíthetőek és minden órán más terület kaphat hangsúlyt, de a csapatmunka nagyon hangsúlyos. Pedagógusnak, felvezetőnek és a kutyának harmóniában kell együtt dolgoznia.

Először úgy tűnhet, nehéz kapcsolatot találni a zeneelmélet tanítása és a terápiás kutya között, de a kezdeti ötletekből hamarosan kialakult egy komplett ismétlő – gyakorlóóra, amit új dal tanítása követett, és sikerrel gyakoroltuk a hangneveket, a módosított hangokat is. Az órákra közösen készültünk fel, a zenei feladatokat „kutyásítottuk” és a megvalósítás is szoros együttműködésben zajlott a felvezetővel.

Fontos leszögeznünk, hogy a résztvevők nem hátrányos helyzetűek vagy sérültek, hanem különböző osztályokba járó gyerekek, akik többé – kevésbé ismerik egymást.

Padme, a szibériai husky tehát edukációs céllal érkezett hozzánk. A megszokottól kicsit lassabb tempójú, de élménydúsabb tanórák gyermekjáték dalokra, készségfejlesztésre és az érzelmi intelligencia fejlesztését célzó játékokra épültek.

Az állatasszisztált intervenciók jelene: a szakirodalom gyakran a „terápiás” kifejezést használja az állatasszisztált intervenciókra, ami sokszor félrevezető. Az állatasszisztált foglalkozások három fő kategóriába sorolhatók:

1. Állatasszisztált aktivitás (AAA): ennek célja pihentető vagy oktató célú közös tevékenység, mint például iskolai felelős állattartás vagy idősök otthona látogatása.

2. Állatasszisztált terápia (AAT): meghatározott terápiás célok elérése érdekében végzett fejlesztő/terápiás foglalkozások, amelyek komplementer terápiás módszerként alkalmazhatók.

3. Állatasszisztált oktatás (AAE): osztálytermi interakciók, ahol az állat bevonása segíti a tananyag elsajátítását.⁵

Bár ezek a kategóriák nem mindig különíthetők el élesen, tanulmányunk az állatasszisztált oktatásra, azon belül is a szolfézs tanóra állatasszisztált változatára fókuszál.

Az állatasszisztált intervenció története: Az állatok terápiás alkalmazása az első világháború után kezdődött a washingtoni St. Elizabeth kórházban. Az 1940-es években háborús sérültek lelki felépülését segítették állatok gondozásával. Az állatasszisztált terápia a klinikai pszichológiában az 1960-as évek végén terjedt el, amikor dr. Boris Levinson, véletlenül magával vitte Jingles nevű kutyáját egy terápiás ülésre. A kutya jelenléte segített egy szociális viselkedési zavarral küzdő gyermek kommunikációjának javításában, ami inspirálta dr. Levinsont az állatasszisztált terápia módszerének kidolgozására.⁶

Az iskolai állatasszisztált pedagógia segíti a tanulási nehézségekkel küzdő diákokat, növeli a motivációt, és javítja a tanulási eredményeket. Bár egyre több tudományos eredmény igazolja hatékonyságát, a módszertan kidolgozása még további kutatást igényel. Az etológiai kutatások folyamatosan fejlesztik az emberek és állatok közötti interakciók megértését, segítve a terápiás módszerek fejlődését.

Miért a kutya? Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Etológia Tanszékének, dr. Csányi Vilmos vezetésével, jelentős szerepe volt abban, hogy a kutyák mentális képességeiről mára megváltozott a tudományos gondolkodás. Az ember és a társállatok közötti kapcsolatban a társas és emocionális igények kölcsönös kielégítése fontos. A kutyák evolúciójuk során egyedülálló szociális és kommunikációs képességeket fejlesztettek ki az emberrel való együttéléshez, és természetüknél fogva előnyben részesítik az emberrel való interakciókat.

⁵ Zsoldos és mtsai, 2014; Fine, 2002; Köböl és Topál, 2012

⁶ Levinson, 1968

Amire a tanórák alatt számítottam:

- könnyebb motiválhatóság
- élményszerű bevésés
- oldottabb hangulat
- sok mozgás, aktivitás
- azok a növendékek is bekapcsolódnak a játékokba, feladatokba, akik egyébként passzívak

Hogy minél több növendékhez eljuthasson, ezért több, különböző életkorú csoportba jött Padme: négy szolfézs csoportban és egy óvodás csoportban járt, a gyerekek életkora 5-10 év között volt.

A játékokhoz, feladatokhoz sok helyre és eszközre volt szükség, a termet átrendeztük és a magas létszámú csoportnál volt egy udvari óra is.

A munkaformák között volt egyéni, páros és kiscsoportos munka is.

Volt több-kevesebb vendégünk, hospitálónk és megszerveztük a dokumentálást is.

Néhány játék és feladat a megvalósult terveinkből:

- ✓ Padme hátára helyezett zsákból ritmuskártyát húztak a gyerekek, és hangoztatás után „értékelték” is azokat. A helyes megoldásért a gyerekek trükköt kérhettek tőle. Sor került improvizációra, testhelyzet utánzására, szoborjátékra.

- ✓ Új dal tanítása: kutya magasságban eltérő testhelyzeteihez egy-egy szolmizációs hangot társítottak, majd felírták a táblára és ritmussal látták el.
- ✓ Az ABC-s hangokat úgy gyakorolták, hogy a gyerekek hangkártyákat húztak és a hang helyére vezették a kutyát a földre ragasztott, nagyméretű ötvonalas rendszerbe.

Fotó: Yulia Stepanova

A Mikulás órán a hangsúly a mozdulatokon volt, a gyerekek kis karmesterek voltak és úgy irányították a kutyát. Majd Padme lefeküdt egy papírra, körberajzolták és mindenki beleírhatta a violinkulcsot ebbe a papírkutyába. A vonalrendszer gyakorlása az öt vonalba vezetéssel itt is egy jó játék volt.

Fotó: Yulia Stepanova

- ✓ Mennyivel más hangulatban lehet megállapítani egy hangról, hogy felemelt vagy leszállított, ha a módosítójelre lehet ültetni egy vigyorgó, szőrös négylábút!

- ✓ A ritmusképletekkel foglalkoztunk, előbb hangoztatással, majd saját magukból és Padméból jelenítették meg kreatív módon ezeket – Padme volt a „pont”.

- ✓ Memóriafejlesztő játékban meg kellett jegyezniük, hogy Padme milyen sorrendben ment oda a földre letett szolmizációs hangokhoz és megfejteni, hogy ebből melyik dal alakul ki.

Minden óra simogatással kezdődött és játékkal végződött.

Fotó: Yulia Stepanova

Fotó: Bakulya-Szabó Csilla

A kettő között viszont irányítottan foglalkoztunk a kutyával, nem lehetett akármikor odamenni hozzá. Ez több gyermeknek nehéz volt eleinte, de hamar megszokták ezt a szabályozást. A kutyával való interakció nem volt kötelező, a gyerekek önként vehettek részt a feladatokban. Szükség esetén segítséget kaptak a trükkök kérésénél, a vezetésnél, mozdulatok kivitelezésénél vagy akár a jutalomfalat odaadásánál. A következő órán sokkal magabiztosabb volt az a növendék is, aki kezdetben tartózkodott.

Rövid távú eredmény volt az óra oldottabb hangulata, hogy végre valami más, valami különleges dolog történik. A gyerekek megmutatták egy másik arcukat is. Sokuknak volt kutyás tapasztalata, az otthoni módszereket ötvözték az ittenivel. Volt olyan növendék, akinek a kutyáktól való tartózkodását sikerült csillapítani.

Az oldottabb hangulat hosszútávon is érezhető volt. A gyerekek várták a következő kutyás órát és a kellemes élményükként is sokan a Padmés órákat nevezték meg az év végi beszélgetésben. A tanév során jó volt felidézni azt a dalt, amit Padme segítségével tanultunk meg. Szintén előre vitte a tanulási folyamatot, amikor arról beszéltünk, hogy ha Padme megjön, ezt elénekeljük, megmutatjuk neki. Készült egy átköltés is, egy dal, aminek a szövegét átírtuk úgy, hogy az kedves legyen Padménak és a felvezetőjének.

Tapasztalatom a különböző létszámú csoportokkal: öt csoportba látogatott Padme, a létszám 12-24 fő között volt. A rendelkezésre álló 45 percben az alacsonyabb létszámú csoportoknál könnyen megvalósult, hogy minden gyermek többször is személyes érintkezésbe kerüljön a kutyával. Ez lehetett valamilyen játékos feladat végrehajtása, trükk kérése vagy „csak” simogatás. A magas létszámnál – bár csoportbontást is alkalmaztunk – ez kevésbé valósult meg, itt kevesebb volt az egyéni interakció.

Az biztos, hogy olyan élményt jelentett mindannyiunknak, ami még sokáig elkísér bennünket.

Összegzés

Tapasztalatunk szerint a zenehallgatási órát leszámítva mindegyik órátípusba jól integrálható az állatasszisztált oktatás. Tartottunk új ismeretet közlő órát, gyakorlóórát, tanultunk új dalt a segítségével és a zenei írás-olvasás is megerősítésre került. Az ismeretanyag könnyebben rögzült Padme segítségével és a felidézés is – akkor már kutya nélkül-, oldott hangulatú volt az élmény miatt.

Az órára való készüléskor figyelniünk kellett a kutya igényeire, a személyiségére, hogy milyen feladatokat csinál könnyen és szívesen. Fontos volt, hogy számára is változatos legyen az együtt töltött idő és szükséges volt pihenőket is beiktatni amikor ihat, vagy csak fekszik. Ehhez szükséges volt ismernünk Padme metakommunikációját, a kifáradásának jeleit. Ezt az

egyértelmű állati kommunikációt megfigyelhették a gyerekek és megfigyeléseiket az érzékenyebbek tudták-tudják használni az emberekre vonatkoztatva is. Tudjuk, hogy ez nem tűnik szorosan szolfézsórai feladatnak, de kamarazenélésnél mindenképp hasznát vesszük ezeknek a képességeknek és ez az életkor igazán alkalmas a metakommunikációs jelzések értelmezésének finomítására, felkészülve a későbbi tudatos használatra. Ahogy a karmester vezeti a zenekart, úgy vezették a gyerekek is a kutyát: ha nem volt pontos a mozdulat, az állat nem értette és nem végezte el a feladatot.

Az állatasszisztált oktatás számomra, a tanár számára az újdonságot, az új kapcsolatokat (két-, és négylábúakkal egyaránt) hozta magával. Divatosan szólva, részben komfortzónán kívül dolgoztam. Legalább annyira vártam az alkalmakat, mint a gyerekek, és újszerű önismereti tükörbe nézhettem általa. Hálás vagyok azért, mert ebben a folyamatban mind az iskola, mind pedig a művészeti iskola vezetősége mellett állt, a zeneiskola alapítványa pedig megteremtette, hozzáadta az anyagi feltételeket.

Az AAE ereje, hatékonysága elsősorban az élményszerűségben rejlik. Az érzelemhez kötött emlékek könnyebben felidézhetők, mint az érzelem nélkül megtanult ismeretek. Az érzelmi intelligencia fejlesztése pedig komplex módon hat a személyiségre.

Segítségünkre volt:

Alapítvány az Ádám Jenő Zeneiskola Támogatásáért

Szigetszentmiklósi Ádám Jenő Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Csicsergő Óvoda

<https://www.facebook.com/doasihungary>

<https://matesze.hu>

<https://www.facebook.com/YuliaStepanovaPhotography>

https://www.instagram.com/sila_photography/

<https://www.facebook.com/ChikanErikaFoto>

Irodalomjegyzék

H. Levinson: The Exceptional Executive. A Psychological Conception - Harvard University Press 1968

AH Fine: Animal-assisted therapy Encyclopedia of psychotherapy-academia.edu, 2002

A Hernádi, A Kis, B Turcsán, J Topál: Man's underground best friend: domestic ferrets, unlike the wild forms, show evidence of dog-like social-cognitive skills - journals.plos.org, 2012

E Köböl, J Topál: Játék vagy munka? A kutyás terápia lehetőségei a tanulásban akadályozott gyermekek fejlesztésében- Gyógypedagógiai szemle, 2012

Zsoldos, Amanda és Sátori, Ágnes és Zana, Ágnes: Az állatasszisztált intervenció hatása gerincvelősérült személyek rehabilitációjában | Impact of animal-assisted intervention on rehabilitation of patients with spinal cord injury. Orvosi Hetilap, 155 (39). pp. 1549-1557. ISSN 0030-6002, 2014